

Joan Brossa

Visat núm. 11

(abril 2011)

per Glòria Bordons

Joan Brossa, nascut a Barcelona el 19 de gener de 1919, és el poeta avantguardista català més representatiu del segle XX. De família menestral, als disset anys hagué d'anar a la guerra on començà la seva carrera poètica. Als anys quaranta, gràcies a la coneixença de J. V. Foix, Joan Miró i Joan Prats, s'introduí en el surrealisme. Gràcies als seus consells i dins d'una línia neosurrealista començà a escriure sonets, odes i teatre (que ell anomenava poesia escènica).

El 1941 realitzà els seus primers poemes visuals, tot seguint els paràmetres futuristes. De 1943, és el seu primer *objet trouvé*; de 1950, el seu primer objecte fet a partir de l'aparellament de dos objectes diferents; i de 1956, la seva primera instal·lació (a l'aparador d'una botiga). Els seus primers contactes i amistats foren bàsicament artístics. Així, fou cofundador de les revistes *Algol* (1946) i *Dau al Set* (1948), que suposaren la represa de l'avantguardisme després de la Guerra Civil Espanyola.

A partir de l'any 1950, la poesia de Brossa experimentà un tomb, gràcies a la coneixença del poeta brasiler João Cabral de Melo. La seva intenció fou més política i el trencament formal, absolut (*Em va fer Joan Brossa*, 1950). Aquest interès politicosocial també el manifestà Brossa en odes, sonets i obres de teatre d'una estructura més tradicional. Paral·lelament, la ruptura formal l'aconduí a una més gran conceptualitat i sintetització, evident en llibres de tombants dels seixanta (*Poemes civils*, 1960 o *El saltamartí*, 1963), que ja contenien poemes visuals.

Aquest camí aconduí Brossa cap al món de la plàstica (poemes visuals i objectes). A partir de la primera exposició antològica a la Fundació Miró, «Joan Brossa o les paraules són les coses» (1986), les seves exposicions proliferaren arreu del món. La celebrada el 1991 al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid li atorgà renom internacional. A més, la seva poesia arribà al carrer, amb els anomenats *poemes corporis* en espais públics, com el «Poema visual transitable» al Velòdrom de la Vall d'Hebron de Barcelona (1984). No obstant això, alternà aquesta dedicació plàstica amb la teatral i les formes poètiques més clàssiques (sextines).

Brossa ha estat sempre a la frontera entre gèneres. Les seves col·laboracions amb artistes són abundants i de naturalesa diversa: *Novel·la* (1965), *Frègoli* (1965), etc., amb Antoni Tàpies; *Oda a Joan Miró* (1973) i *Tres Joans* (1978), amb Joan Miró; *Tal i tant* (1983), amb Frederic Amat; *Brossa i Chillida a peu pel llibre* (1995), amb Eduardo Chillida, etc.

En el camp escènic, escriví accions espectacle ja des dels anys quaranta i després practicà altres gèneres parateatral, com els monòlegs de transformació, els ballets i concerts, on destaquen les

col·laboracions amb Josep M. Mestres Quadreny i Carles Santos (*Suite bufa* de 1966 o *Concert irregular* de 1968), així com teatre de text, llibrets d'òpera i guions cinematogràfics.

L'experimentació que Brossa portà a totes les formes confirma la seva poètica: la concepció de la poesia com un joc. Però els mitjans foren ben diversos, ja que, per al poeta, l'evolució del temps exigia un reiterat canvi de formes i un procés de síntesi i visualització progressives. A partir de la sorpresa que suposà en el moment de la seva publicació *Poesia rasa* (1970), Brossa s'imposà com una de les figures de la literatura catalana contemporània més interessants. Els reconeixements arribaren tard, però merescuts (Lletra d'Or 1981, Premi Ciutat de Barcelona 1987, Medalla Picasso de la Unesco 1988, Premi Nacional d'Arts Plàstiques i de Teatre de la Generalitat 1992, 1998).

En el camp internacional, i des del punt de vista plàstic, es pot destacar la participació en la Biennial de São Paulo de 1993 i en la de Venècia de 1997, i les exposicions «Joan Brossa. Werke 1951-1988» a la Galeria Mosel und Tschchow de Munic el 1988, «Joan Brossa: Poésie visuelle. Poèmes objet. Environnements», en el Musée d'Art Moderne de Céret i Musée d'Art Moderne de Collioure el 1991, «Joan Brossa, Words are Things. Poems, Objects and Installations» en els Riverside Studios de Londres el 1992 o «Joan Brossa, poeta visual» al Museo de Arte Carrillo Gil i Museo de Arte Contemporáneo de Monterrey, Mèxic, el 1998. Després de la seva mort, ocorreguda el 30 de desembre de 1998, la magna exposició de 2001, «Joan Brossa o la revolta poètica», realitzada a la Fundació Joan Miró de Barcelona el va consagrar d'una manera definitiva. I entre 2005 i 2007 una altra gran exposició, «Joan Brossa, des de Barcelona al Nuevo Mundo», va recórrer diverses ciutats de Xile, Brasil, Argentina i Portugal, i encara entre 2008 i 2009 la «Bverso Brossa» va visitar mitja dotzena de capitals europees.

Pel que fa a les traduccions literàries, des de 1951 l'han traduït poetes i traductors de prestigi de diferents llengües (Rafael Santos Torroella, Pere Gimferrer, Andrés Sánchez Robayna, José Batlló, Alfonso Alegre i Carlos Vitale, entre d'altres, a l'espanyol; Arthur Terry, John London o David Rosenthal, a l'anglès; Lasse Söderberg, al suec, etc.), la qual cosa ha contribuït al coneixement i difusió internacional de la seva obra.